

14. až 15. stol

Vážení a milí spoluobčané,

V minulém pátrání po vsi Geršov (?) jsme se zamysleli nad starými mapami. Zjistili jsme, že napovědět mohou mnohé, ale v našem pátrání po tom, jaké to tu bylo v 15. století nám moc nepomohly. Dnes se tedy zkusíme podívat do listin a nějaké literatury.

Jak to bylo „u nás“ s husity

Nejdříve se tedy pokusíme najít nějaké informace v publikaci o místě, se kterým je spojena i historie jeho okolí – Měříně. Vždyť zdejší vsi kdysi **patřily do majetku Třebíčského kláštera a později pod správu Měřínského proboštství**, které v rámci kláštera bylo vytvořeno.

V publikaci *Měřín, 1298–1998, 700 let*, autor, měřínský kronikář, Mgr. Oldřich Hnízdil, vycházel, jak je v knize uvedeno, ze zápisů z obecních kronik z let 1923–1998 a *Vlastivědy moravské* a mimo jiné píše:

Na str. 10: „**Velká pohroma postihla Měřín za domácích válek mezi bratřími Joštem a Prokopem, moravskými knížaty z rodu Lucemburků. R. 1399 Prokopova vojska dobyla Vel. Bíteše a Vel. Meziříčí a obě města vyplenila. Následujícího roku bylo zničeno měřínské proboštství...**

O tom, jak divoké to v dobách markraběcích válek mezi Joštem a Prokopem tady bylo jsme si už povídali. Takže nic nového. Přesto jsem vám toto zničení musela připomenout. Čtěme tedy dále.

...Domácími válkami, vpádem Kumánů, nájezdy loupeživých rytířů ztrácel třebíčský klášter na svém majetku. Chyběly příjmy ze statků a obcí, jež byly válkami zničeny...

...Klášter stále upadal a jeho pád ovlivnily husitské války a dokončilo křižácké tažení Matyášovo proti Jiřímu z Poděbrad.

Za bojů v letech 1420–34 byly zničeny mnohé vesnice takovou měrou, že úplně zanikly. V měřínském proboštství zanikly obce **Světlá, Rycherce a Ždírov**. (Ves Světlá stávala v trati na Světlých.)

V r. 1556 se udává **ves pustá u Chlumku, ves pustá Světlá u Pavlínova**. O vsi Rycherce se neví, kde stávala. R. 1462 byla pustá ves Rycherce zastavena klášteru za 34 kop grošů...

Na str. 11 pak čteme: ... Největší pohromou pro kraj bylo **tažení uherského krále Matyáše Korvína proti českému králi Jiřímu z Poděbrad**. Od pol. května

do 20. června Matyášovy hordy plenily, drancovaly a vypalovaly Třebíč, statky kláštera i daleké okolí. Bylo to několik tisíc polodivokých uherských jezdců Kuruců, Kumánů a Maďarů. Proboštský klášter v Měříně byl nejspíše zničen. V roce 1466 se ještě píše o proboštu Dominikovi II., ale od r. 1468 není o měřínském klášteře a jeho mniších ani zmínky. **Byl zpusťošen a vydrancován Měřín, proboštský dvůr i vesnice Měřínského proboštsví...**

Tak. A máme tady **pusté vsi**, o kterých se přesně neví, kdy zanikly, ani kde byly. Naše další pátrání se tedy bude ubírat tímto směrem. Ale před tím si dovolím ještě malou odbočku, která se k zaniklým vsím váže, a protože jde o skutečnosti málo známé, dovoluji si je právě sem vtěsnat, protože **dotváří obraz husitských válek** a pro mnohé z vás budou jistě novým zjištěním.

Při svém bádání jsem otevřela knihu Petra Elbela – *Pravé, věrné a křesťanské příměří...*, ve které se autor zabývá institutem příměří na husitské Moravě, rozbořem příměrných listů a přiznávacích listů k příměří a zasazuje je do kontextu dějin.

Dohody o příměří mezi válečnými stranami (Zikmundem, Albrechtem, moravskými pány a husity) jsou, jak píše autor, zajímavým a doposud opomíjeným fenoménem dějin husitských válek, a proto se chci s vámi o ně podělit.

Při boji proti kacírům, za něž byli husité římskou církví považováni, nebyly přípustné žádné ústupky ani jakákoliv vyjednávání. Přesto se institut příměří v husitských Čechách vyskytoval, a to s rozdílnou intenzitou po celou dobu husitské revoluce. Kolem poloviny 20. let se přerušení bojů v Čechách stala každodenní praxí, přičemž důvody k uzavírání jednotlivých smluv byly různé. V závěru 20. let intenzita uzavírání příměří v Čechách dále rostla a nadto se prodlužovala také doba, na kterou byla příměří sjednávána. S novou situací se v této době musel smířit i král Zikmund, který už svým straníkům uzavírání příměří nevyčítal.

V Moravském markrabství se však s příměřími setkáváme o něco později než v Čechách. První polovina 20. let zde probíhala v duchu tvrdých bojů, v nichž měla strana krále Zikmunda a jeho zetě, markraběte Albrechta V., zpočátku převahu. První dohoda byla podepsána až v roce 1425. Mezi dohody o příměří jsou v knize zařazeny i dvě listiny, ve kterých se sice přímo nesjednává příměří, ale přispěly k vytvoření prostředí, v němž se institut o příměří prosadil. Byla to **Dohoda mezi válečnými stranami, že spolu povedou „rytířskou válku“**, jejíž zásady jsou v ní blíže specifikovány a list markraběte Albrechta, který v něm zaujímá souhlasné stanovisko k dohodám mezi moravskými katolickými městy a husitskou šlechtou o zajištění vojenského doprovodu kupcům, dovážejícím do měst potraviny a další nutné zboží. Takovéto dohody rovněž nebyly přímo smlouvami o příměří, ale pragmatickými opatřeními, která měla určitým způsobem zmírnit každodenní hospodářské dopady války na obyvatelstvo. V tom se podobaly dohodám o zajištění nerušeného průběhu vinobraní.

A teď už se dostávám k tomu, pro nás, nejzajímavějšímu. Jedna z uvedených dohod o příměří se týká i zdejšího **kraje. V Měříně totiž pobývala husitská posádka vedená hejtmanem Janem Chabrovcem**, který byl i táborským hejtmanem posádky v Třebíči po Janu starším ze Sobětic.

Dále budu citovat přímo z uvedené knihy:

„Z oblasti jihozápadně a západně od Brna jsou dále do příměří zapojeny tábořské posádky v Moravském Krumlově, Ivančicích, Třebíči **a v literatuře často opomíjená posádka v Měříně**, 207) pochopitelně včetně svých hejtmanů: v prvních dvou posádkách Diviš z Přehořova, ve zbývajících dvou postupně Jan st. ze Sobětic a Jan Chabrovec.

s poznámkou 207): O přítomnosti tábořské posádky a kněží v Měříně se např. nezmiňuje publikace o dějinách obce hnízdil, Oldřich: Měřín 1298–1998. 700 let. Měřín 1998, s. 10–11 (výklad o poničení měřínského probošství za husitství), ani slovníkové heslo v publikaci Foltýn, Dušan a kol.: Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha 2005, s. 419–420.

A tady je (pro ty nejzvědavější či nejzvídavější z vás) znění této listiny:

1430 září 22., Třebíč

Jan Chabrovec, hejtman v Třebíči, též jménem všech duchovních i všech světských služebníků v Třebíči i Měříně **uzavírá příměří s Janem st. z Lomnice**, zemským hejtmanem Markrabství moravského, **Joštem Hechtem z Rosic**, podkomořím, **Vilémem Waldnerem**, hejtmanem na Špilberku, **Janem ml. z Lomnice**, Janem, proboštem kláštera v Dolních Kounicích, a s purkmistrem a radou města Brna, **které má trvat až do nejbližšího svátku sv. Štěpána (tj. do 1430 prosince 26.)**.

Já Ian z Chabrowecz, ty časy hejtman na Trziebiczii, vyznávám tímto listem obecně přede všemi, kďož jej uzří neb čtúc slyšeti budú, že sem vstúpil a mocí listu tohoto vstupuji v pravé, věrné a křesťanské příměří s urozenými pány Ianem z Lomnicze, hajtmanem, Iosstem Hechtem z Rosicz, podkomořím Markrabství moravského, s Wilimem Waldar, hajtmanem Spilberskym, s Ianem mladším z Lomnicze, s knězem Ianem, proboštem kuniczkym, a s purgmistrem a radú města Brnienského i se všemi jejich duochovními, kďeríž v Brnie a v předměstí s nimi sú, a světskými panošiemí, služebníky i podanými i se všemi chudými lidmi od dání tohoto listu počnúce až do Božieho narození, ješto má nyní najprv přijíti, i ten den hodný celý na svatého Stiepana hned potom příšlého, až do západu slunečného, kďeríž příměrie svrchupsané já Ian nadepsaný sľubuji svú dobřú, čistú vířú beze vší zľé lsti sám za se, za duchovní, kďeríž se mnú v Strziebiczi a v Mirzinie sú, i za světské služebníky a poddané svrchupsaným pánóm ctně a věrně křesťansky zdržeti do toho času, jakož se svrchu píše bez přerušení i úmluv všelijakých. Pakľi by se co v tom příměří mezi námi aneb našimi beze lsti aneb kďerak kľivěťk přihodilo, jehož Bože ostřez, tehdy já svrchupsaný Ian na ty svrchupsaný pány ani na jejich poddané nemám nižádnú mocí ani pomsty ani se o to mstiti, než volili sme sobě toho příměří oprávce a ubrmany, já z své strany slovutné panoše Bohunka z Mirosławii a Waczlawa z Kukwicz a páni své, urozeného pana Artleba z Drahotuss a z Deblina a statečného Iana z Popuvek a z Zabowrziesk, že ti mocni mají toho býti ohledati, opraviti i rozkázati, což by mezi námi neb našimi v tom nadepsaném příměří beze lsti aneb kďerak kľivěťk se stalo, a což nám ti ubrmanové a oprávce nadepsaní rozkází, to máme a sľubujem učiniti beze všíh omluv a odporuov všelijakých. A také v tom příměří dobytek nemá brán býti

obapolně ani lidé jímáni, ani šacovní kromě holdovních. Také aby silnice obchodníkóm svobodny byly, tak aby na nich | fol. 357 v nebylo škozeno, ani přepustiti na nich překážeti kderak kolivěk obapolně. Také zvláště, aby robotníci a dělní lidé na vinicích, na vinobraní, na vzbách, na roli, na setí i na jiných dělných potřebách nebyli hindrováni s obú stranú do svrchupsaného času. Také aby žádná strana druhé straně své čeledi k škodě nepóčila ani v službu jeti dopustila, a bylo-li by, že by kdo mimo to okkoho (224 správně: od koho) odjel, ten má to dáti věděti druhé straně. A jestliže by se mi nezdálo v tom příměří neb nehodilo tak dlúho státi, tehdy mám čtyři neděle napřed dáti věděti listem svým otvořeným poslem poslu nadepsaným pánóm do Brna a také ubrmanóm panu Artlebovi, Ianovi, Bohunkovi a Waczlawkowii. A událo-li by se, že by protiv tomu příměří obapolně co se stalo beze lsti, tehdá ubrmané a oprávcí naši mají to ohledati v Brnie a k tomu mají plné ubezpečenství míti bez úrazův osob a bezškodně životův jich i zboží přijeti i odjeti. A to vše, což se svrchu píše, slíbují ctně zdržeti pode ctí a pod vierú na ohledání ubrmanuov často jmenovaných. A tomu všemu na potvrzení a pro lepší povinnost a jistotu svú sem vlastní pečeť přidávil k tomuto listu. Jenž jest dán na Strziebiczi v ten pátek po svatém Matussii apoštołu a Euvangelisté léta po narození syna Božího po tisíce po čtyřistech tříticátého etc.

Opis AMB, fond A 1/3 – Sbíрка rukopisů a úředních knih, rkp. č. 7329, fol. 357r–v. Regest: Neumann, A. (ed.): Nové prameny, s. 75, č. 38.

A protože znění této dohody vnáší i do temných dob válečných alespoň trošičku světla, dovolila bych si tím pro dnešek své povídání (dnes trochu obsírnější) ukončit.

Příště se zase vrátíme k zaniklým a pustým osadám kolem Měřína a možná se opět dopátráme zajímavých věcí.

Krásný den Vám všem přeje Vaše kronikářka Mirka

